

Константин Иречек

БЪЛГАРСКИ ДНЕВНИК

Том 2
(1881–1884)

София, 2023

© Издателство „Изток-Запад“, 2023

© Деница Трифонова, оформление на корицата, 2023

ISBN 978-619-01-1167-2

— КОНСТАНТИН ИРЪЧЕК —

БЪЛГАРСКИ ДНЕВНИК

ТОМ 2
1881-1884

СЪДЪРЖАНИЕ

БЪЛГАРСКИ ДНЕВНИК

ТОМ 2

[27 ОКТОМВРИ 1881 - 26 ОКТОМВРИ 1884]

1881	9
1882	58
1883	229
Есенен излет до Прага	340
Прага	342
Връщане	344
1884	369
54-дневно пътуване	440
Последното ми престояване в София	442
За Прага	458

КОНСТАНТИН ИРЧЕК

БЪЛГАРСКИ ДНЕВНИК

ТОМ 2

(27 ОКТОМВРИ 1881 - 26 ОКТОМВРИ 1884)

ПРЕВЕЛ ОТ ЧЕШКИЯ РЪКОПИС
СТОЯН АРГИРОВ

1881

27 октомври, четвъртък във Виена. Пак в Европа. Пътувах 5 дни от София до Виена. Миналата събота сутринта в 7½ ч. тръгнах от София с еврейчето, което ме закара първия път при идването ми в България от Лом в София. Сарафов пътуваше с мене. По пътя за Петрохан страшна кал, мостовете и части от шосето се работеха, всичко размекнало, колите потъваха до главините в калта, около 10 пъти едва ли не се преобърнахме. При първите ханове застигнахме два файтона, Мр. и Мме Гарибалди (миланчани, инженер и предприемач на постройки в София) и Адженовия инженер *Löwi* с един доктор еврейн. Оттук тръгнахме заедно – керван. Зигзагите при Гинци и новите постройки там, язове. При пороен дъжд срещнахме Екзарх с Моллов, пътуваше с купе (виенски файтон), което се люлееше като ладия в буря; друга отворена кола с багажа и върху него дяконът под чадър. Само се поздравихме. Горестна имаше сняг, червеникав – топи се. Ние се бяхме въоръжили с големи запаси: 3 пилета, 4 хляба, няколко кутии консерви, шартръоз и вино. Ядохме по пътя навсякъде много. В Петрохан зад караула (на изток) имало следи от римски калдъръм, който изскача пак при Клисурса; в Кутловица е намерен нов надпис. Спуснахме се надолу из прохода, в гъсто блато, по-нататък полека в

тъмнината, лъщенето на блатистия път в червената вековна букова гора (есенна одежда) – изясня се, астрономически наблюдения. Останалите закъсняха. В Клисурса спряхме у цинцарина от Гобеш (Битолско) Георги в познатата стара стая. Тук при нас дойде младежът (свищовец) Макавеев от хората на Белов, учил в Русия, иска да постъпи в статистиката. Вечеря: яхния, кутловско вино (като щаерското), сирене и консерви: *pâté de foie avec de truffes de Périgord* – в клисурската пустиня. Спахме с обувката и палтата си, след много *précautions* [предпазни мерки] против инсекти – ала няма нищо. Сутринта станахме рано. Италианците варяха шоколад и изобщо пееха из пътечката. Кал из пътя. Чакане пред хана; ето че минава файтон отдолу и в него – Помянов и младият Филаретов. Помянов не бях виждал две години; чуди се, че аз съм тук. Тръгваме надолу; намерихме на пътя един „пайтон“ съвършено разрушен, не зная кому се е случило това нещастие. Заобиколихме Берковица през ливадите.

Неделя – много хора по пътя, селски моми. *Exercice de la garde nationale* [упражнение на народната гвардия] пред Берковица, цигани без пушки, махат си ръцете. *Paysage, couleurs* [пейзаж, багри], есенни гори, изясни се, слънцето грее, пътят от тук е сух. Аз привечер

вече имах стария *Galgenhumor* [черен хумор] и днес съм съвършено весел. По пътя много ядохме и пихме. Спирка в Берковица, където сварихме войниците от Варна и Ески Джумая, които отиваха в София да образуват 6-а дружина. Майор Аурелиус (Берковски дружинен командир) ни отмина със своя файтон с четири коня. През Кутловица минахме набързо, без да се спираме, и тук *exercices* [упражнения] „на опълчението“, в последната редица цигани без пушки, много смешно махайки с ръце. Археологическата позиция на Кутловския връх. Мостовете на Белово (Огоста, Цибрица, Лом) – каменни стълбове, едва сега бяха почнали да им турят основите. По-нататъшната станция е Церовене; яйца, тон, хляб, тамошно вино, кафе; файтонджиите евреи се напиха. От там потеглихме в галоп. Пред Лом, макар и да пътувах инкогнито, префектът Анев беше излязъл да ни срещне. С него влязохме в града. Неговият спор с Горанов, някакви си две маджарки искали да дадат в училището магическо-физически продукции, като отстъпят 25% от прихода за бедните, вчера се получила телеграма от Желязкович, че разрешава, днес поради рекламациите на Горанов пак било забранено, Анев ги покровителства, Горанов, за да позволи би желал да... една от тях, от там и спорът. Анев искаше днес да заповяда да арестуват Горанов. Едва що бях пристигнал и слязъл в *Bellevue* маджарките се явиха при мене за позволение, ала аз им отказах – понеже съм в отпуск. Отидох на постройката – до партера е готово, липсват тухли, сега се прекарват от Калафат и Панчево. Вечеряхме с Анев и Аурелиус – той отива да посрещне

госпожата си от Русия. След това и Горанов дойде при нас – *ganz unterwürfig und folgsam* [съвършено покорен и послушен], Георгиев, Ирасек и Марек.

В понеделник сутринта параходът закъсня. Потеглихме вместо в 6 в 9 ч. – дунавска мъгла. Излезе подполковник Попов. На парахода намерихме д-р Мирков с госпожата, с нас беше и Флореско, Трифон Панов и Райков търговец, освен това споменатият инженер и Мме Гарибалди (отива за Милано). Седяхме с Мирков. Математическият турнир на търговците и геометрическото решение от Сарафов; влашкият погон има $7\frac{1}{2}$ дюлюма; румънският стъженен има 3 аршина. Във Видин всички тези българи ни оставиха. Ние отидохме да ядем и ядохме пак *alla franca* много сърчно. Излязохме на палубата – огньовете, забелязани още лани при Флорастин – печене на тухли. Първият ден след тръгването видях в Софийско играта на овчарите гусе–гусе (ср.р. младо прасе, и в Търновско); тояга в средната дупка, около нея толкова дупки, колкото има играчи без една ($n-1$), играта се състои да се изтласка гусето от тази дупка в една от околните, чийто стопанин трябва пак да гони гусето. – Устието на Тимок, обърнато е между ливади към североизток, мъчно е да се забележи между зеленината. Мъгляв ден, няма слънце. Оживени разговори със Сарафов за наука, за историята на тези места, за физическите явления, за политика, *de mulieribus et amoribus* [за жените и любовта]. Разговарях с г-жа Гарибалди, бърлива италианка, много говори, ревнува мъжа си, родом от Варуло при Милано, непрактична, преоблича се всяка минута, София за нея била затвор, оти-

ва през зимата у майка си. Пристигнахме тепърва към 9 ч. в Турну Северин – бързият параход заминал още в 5 ч. Туркини от Ада калѐ на палубата. Сръбски офицер в цивилни дрехи правеше изследвания в България. Румънски капитан от Калафат. Спомени за младата сръбска институтка, моя спътница тук лани. Имаше много пътници през нощта на парахода, между които компания от стари сръбски студенти от Радуевец, които отиваха за Париж (*bemooste Häupter* [стари студенти]), един гуляй там до сутринта и се върна с огромен бял калпак, с който танцувал на палубата.

Сутринта във вторник се прехвърлихме на друг параход и пътувахме по тъмно нагоре. Сутринен дъжд и изгревът на слънцето. Италианката излезе с нас горе – *che buon compagnia mi fanno questi signori zentili* [каква добра компания ми правят тези любезни господа]. Ада калѐ – Оршова, австрийска територия. Митническата ревизия скоро беше свършена; отидохме в хотела „König von Ungarn“ (много добре нареден) – ние двамата, италианката и инженерът. Закусихме с италианката и след това сами се разходихме през целия град: смених пари, купих салам за из пътя, телеграфирах, – приказвах с българските „бахчовани“ от Търновско и Битолско на пазаря; *le beau monde de Orsova, la petite Roumaine noire* [отбраното оршовско общество, малката мургава румънка], сръбска сватба и т.н. Обяд *en compagnie* [в компания], инженерът говори много за Искърската долина, Вакарел и т.н. След това ние двамата с италианката тръгнахме из града, накупихме дреболии, а по-късно с нея два-

мата излязохме на балкона на хотела с изглед на Дунава, на Текия, на сръбските гори. Случката с една френска дама (*Jeansen*), пристигнала в Оршова, пътувайки от Париж, през София за Цариград, и незнаеща друг език освен френски, възрастна дама от най-елегантния свят. В гостилницата я отпратили към нас; нейната радост за освобождението ѝ от огромни мъчнотии.

Ние я съветвахме да замине утре за Турну Северин, там хората знаят френски, там да чака до петък парахода. Седя с нас на балкона, разпитваше за източната политика, за народите, техните литератури и пр. Познаваше Вълкович. За нас беше мистерия какво представлява. Държането и говорът на дама от най-висшите кръгове ни засрами и двамата – чувствахме по-живо от всякога, че сме подивели. Италианката откри, че говоря италиански; воденичката беше в пълен ход. Днес прекарахме много добре. Оршова ни направи много добро впечатление – европейска цивилизация в тези хомеопатични размери, как би прилягала за нас в София; хубави малки къщички с по 4 прозорци, сухи и при дъжд улици, вътре в къщите комфорт, мебели, огледала, картини, *niaiseries* [дреболии] от всякакъв вид, прозорци пълни с цветя и в града всички видове търговия и занаяти. Жителите му са румънци, занаятчиите немци, търговците отчасти сърби, войниците маджари, чиновниците *tutti quanti* [всякакви]. Привечер към 5 часа излязохме към гарата, по пътя неочакван порой. Обща вечеря и ние 4 софиянци се качихме заедно в последния вагон. Не спяхме много. В 3 ч. Сарафов излезе в Сегадин, отивайки за Земун през Гомбош.

Сутринта закуска в Пеща. Оттук инженерът с италианката мина в друг вагон (*Nordbahn via Marchegg*), а аз останах сам с други. В 2.10 ч. бях във Виена.

С файтон в града. Белведерската врата, реформираната *Heugasse*; старата *Wohllebengasse*, вътрешният град – старият *Matschaker*. Настаних се в стаичката 55 на IV кат. Направих си тоалета и излязох, купих си цивилизована шапка, отидох в *Römersbad* [римската баня] в Леополдовия квартал (разкош) и с файтон назад. Вечерях два пъти. Сухо зимно време. Отмалял съм.

В **четвъртък сутринта** закусих в кафене Европа. След това отидох у Геролд – стоях около 2 часа. Блунчли се поминал; вечерта пристига във Виена крал Хумберт с кралица Маргарита. После отидох у Хермин, с него обядвах и поседях в кафенето. Тоула не го намерих. Отидох у *Zhishmann* – черковните отношения, ктитори и т.н. Вечерта бях в операта – на „Аида“. Към края в дворцовата ложа дойде престолонаследникът със Стефани и Луитполд с Гизел.

В **петък** посетих изложбата на Верещагиновите картини и подир пладне с бързия влак от *Nordbahnhof* заминах за Прага.

Във Виена, 11 ноември вечерта. Бях 11 дена в Прага. По пътя се простудих и трябваше първите три дни да стоя вкъщи. Огромен преход от балканския климат до тук; две европейски зими съм пропуснал. Нашите всички са здрави, баща ми малко е побелял по брадата и мустаците, майка ми изглежда много добре, на Еленка не се и познава да е била болна, а Свата изглежда просто да ти е драго. През цялото това време не

видях слънце: тъмно, мъгляво и влажно, дори един ден валя и сняг. Прага външно малко се е променила: нивелация и нова каменна настилка към Смиховския мост, нова каменна настилка по Пршикопи. Вкъщи много приказки, весело и шеги. Твърдят, че ми пораснала Московска дълга брада, че по-добре съм изглеждал от лани и че съм бил прекомерно весел. По цяла Прага се разчуло, че съм изглеждал чудесно – *démenti* [опровержение] на грозните разкази за държавния преврат. В „Бохемия“ има телеграма от Виена, че съм дошъл да вербувам учители; аз веднага опровергах съобщението и разпространих вестта, че тук ще остана само няколко дена, тъй че малко ме обезпокояваха. Първият ден направих малка разходка с баща си, срещнахме Хьофлер, Шимачек, Хонза Палацки (издал книжка за Палестина, където селището Ерихон „се препитавало от поклонниците“; тези дни изгубил дъщеря си, казват че се е самоубила в Лобковице) и Коржистка. На Все светии отидох у Вълчек в собствената му къща на Виногради: говорихме за много кроежи, планове за статии. Веднъж видях колективно Пражките литератори в *Měšťánská beseda* (където говорих много с И. Крейчи, Гол, Резек, Гебауер), веднъж бях в историческото дружество (Габлер чете за евреите във Френската революция – якобинската шапка на празненството била поставена на Щрасбургския *Münster* – *Eulogius Schneider* бил щрасбургски главатар) и веднъж на досадна вечеринка. Два пъти ходих у Темпски: неговият план за една научна евтина библиотека на свезки от по 16 коли, в нея да излязло нещо от мене и за Балканския полуостров. Бях у

Гиндели (да съм останел, казва, в България, щял съм да бъда там втори Кирил и Методий!), у Лъозе, у Хьофлер, у Емлер, у Томек, у Габлер, у Коржистка (видях и семейството му); с Вейдовски и Резек се срещнах на разходка, А. Фрич ми показва своята нова лаборатория. Университетският въпрос се е спрял там, където беше лани, станали са само някои нови назначения. У Напръстек бях само веднъж – там видях Дурдик (опозорил се с несполучливата трагедия), Тирш и др. Голямо удивление възбудиха българските килими и образците от шопската индустрия (ръкави, кърпи), които донесох на нашите. Много посещения имах и аз. Видях и Щуц и Водка, който има значителен наблюдателен талант и жив интерес. Старият *Brosch* преди моето пристигане се поминал; видях младия. По дюкяните хората навсякъде ме познаваха – и там, където не предполагах, че и по-рано са знаели кой съм. Направих много покупки: обувци, дрехи, дреболии от всякакъв вид. Гледах да агитирам да потеглят към нас занаятчии, шивачи, обувчари, пивовари, книжари, хлебари и т.н., а не философи. Двама по-заможни предприемачи, от които единият богат гостилничар, бяха у мене; аз ги съветвах да дойдат напролет да видят, като им казах за кибрита на чеха в Самоков, за фабриката в Бали ефенди, за спиртната фабрика на *Bergier* и за воденицата на французина Вайс.

Чешкия музей не видях, нито ученото дружество; бях само за малко в императорската библиотека. Нито много разходки правих, не бях дори на новия кей, нито в манастира Емаус или на Вишеград – беше мъгляво и влажно, а аз добре съм се простудил. В литера-

турата са излезли някои хубави работи; много ми хареса математическата география от Студничка; Връхлицки, Сладек, Чех много поезии са написали. От белетристите за жалост не видях никого, за което ми е много мъчно.

Отдалечен от обикновената атмосфера и със спокойно размишление върху всичко преживяно, много от нашите български работи ми се явяват в нова перспектива. Кроях във весело настроение да напиша сатирична новела „Доктор Човеков“, в която бих изрисувал като герой Помянов като тип на българин, покаял се след скитане и лутане из Европа, – в новия български свят: парламент, общество, Го(ри)лов и цялата банда. Ала къде време. Материал за писане дори в излишък.

Тези 11 дена изтекоха много бързо, защото дори до среднощ не оставах нито минута сам, та нямаше време за никакви рефлексии, всичко бързо и приятно измина.

Народният театър отвън дори и не изглежда тъй зле: няма нищо обгоряло и изглежда така, както преди две години, когато заминавах. Пожарът унищожил стряхата и вътрешността. Нови сборове и доста много грижи за възобновяването му. На другия ден след моето пристигане имаше събрание за избор на нов съвет – биде избрана смесена листа въпреки всички старания на Йос. Фрич, А. Шмит и под., които имали горещото желание да стопанисват този милион.

Отидох у доктор Вайс. Туй, което Шишманов обяви като *periostitis chronica* [хроничен периостит], не било освен в кожата, не стигало до костта, не могло да се отстрани бързо, най-добре

било да се постави на това място особено мехурче, за да не ставало там механически натиск.

Един ден преди тръгването ми, във вторник на 8-ми пристигна на пладне д-р Ригер със семейството си от Малче. Подир пладне ги посетих. Семейството не бях виждал, струва ми се, почти 3 години. Посрещнаха ме с голяма и искрена радост и останах повече от час у тях.

Les demoiselles de Prague [пражките госпожици]. Не са за нашия пионерски суров живот.

От София само една телеграма ми изпратиха със запитвания относно бъдещия бюджет. След това за кандидатната листа за Държавния съвет. Кевенхюлер бил назначен в Белград, а на негово място идвал непознатият мене *attaché* от Лондон барон *Biegeleben*.

Европейската цивилизация изглежда да е нещо прекалено. Хората тук ядат и пият каквото им душа иска, живеят приятно, забавляват се, не са изложени на никакви внезапни и неочаквани преврати и нито дори разбират своето благоденствие, не могат дори да оценят това добро, в което така спокойно прекарват своите дни.

Няколко пъти докарвах разговор върху своето положение и бъдеще. Повечето ме съветват да изтрия там. Тукашният микрокозъм едва ли пак ще ми се харесал. Да си кажа истината, аз по-скоро бих привикнал във Виена, отколкото в Прага – голям град, където отделният човек се губи.

Граф *Schönborn* е назначен тези дни за губернатор на Моравия.

Гол ми говори за събирането на преподавателите, че разчитали на моето връщане, особено като размишлявали,

кой би чел стара история в чешкия университет. Гиндели по въпроса за чешкия университет се е държал донякъде чудатото. – От списъка на доцентите съм вече заличен (4 семестъра не съм чел) и не фигурирам вече в *catalogus lectionum*. – От приказките на баща ми, а особено от един негов разговор с Хаймерле виждам, че наистина Олива е писал нещо за мен, че съм отишъл в България само да работя там против Австрия и за Русия; това било, казват, стигнало чак до двореца. Баща ми говорил върху това и с Браун, управител на императорската канцелария, който с голям интерес разпитвал за мене, *soll ein sehr begabter und thatkräftiger junger Mann sein* [трябвало да съм бил много даровит и енергичен млад момък]. Очевидно такива клюки се разпространяват под влиянието на чешко-немския спор в райхстага.

На 9 ноември, в сряда, отпътувах с подиробедния бърз влак на Франц Йосифовата железница за Виена и се настаних тоз път в хотел „Метропол“; ще остана до понеделник – този ден захваща заседанията си райхстагът.

На 10 (четвъртък) чудесно топло време, пак слънчице. Преди пладне ходих у младия Паница, умен човек, особено по финансите. След това у Тоула в кабинета му в техниката – изненада; тъкмо що беше свършил лекцията си. Излязох на разходка в Белведере – спомени за детските години, дистанциите са се променили, човек е пораснал и нещата, които му са се виждали големи, сега са миниатюрни; с какви невинни очи някогаш съм гледал на всички тези неща, преди 11 и повече години, с каква чиста душа, с копнеж по наука и зна-

ния – в едно се е променил човек: баласт от знания, тежест от горчиви опити и непознатият през крехката младост копнеж – към хубавия пол. Ходел съм тъдъва, ала тогава не ми минаваше през ум да се заглеждам в лицата на девойките, тогава мислех само за Ливий и Еутропий. Минах през *Wohllebengasse* – нашата стара къща не се е променила. Отидох у Хермин, видях и семейството му. У Хабетинек, където беше съдебният съветник Матиаш; разговаряхме за Ориента. Хабетинек има добро мнение за Таксис, почтен човек; говедото Петържилка е изгонен вече от румелийска служба.

Петък. Сутринта в леглото ме изненада инженер Пелц. Преди пладне ходих у Геролд. Извънредно много съм изтощен. Получих писмо от баща си за аудиенцията у императора, който е тук; вече си мислех, че от нея няма да излезе нищо. Подир пладне отидох у Миклошич, където беше романският филолог *Gartner*. Разговаряхме за Цанковци, за Терелелски (помагал им за граматиката), за македоно-румънския език, за диалектите, за българските граматика и речници, нашето литературно списание; тъкмо у него дойде един данчанин с жена си, която иска да учи чешки; датският славист Томсон (*Smith* вече умрял); държавните елементи в България (почти никой от тези, с които говорих, не е против това, което стана тази година), за училищата; много е жив и весел. Даде ми две нови студии върху румънския език. След това отидох у Рибичка, не бях ги виждал около 2 години; старата госпожа – познава ме като малко момче. Вечерта бях пак с Тоула и жена му в операта – „Дон Жуан“, *Lissa* пъ, ала

много бледо. Бяхме в ложа. Във Виена е на дневен ред парижката актриса Сара Бернард, еврейка (играе в *Ringtheater*), и картините на Верещагин – видях ги на път за горе към Прага: верни образи от войната, ужасни за виенчани след хубав *Schnitzel* и *Kaiserschmarn*, ала нам познати; хубави пейзажи – джамията в Делхи, Кашмирското езеро, Шейново, Хималайските проходи, зимно шосе в България, средноазиатски типове (киргизинът като Горбанов).

Във Виена, 13 ноември неделя вечер. Вчера сутринта дойде у мене професорът на Бърненската техника Прокоп, поканен за *architecte général* в Княжеството, разпита за тамошните условия, и книжарят Паули. Купих си у *Meuhöfer* на *Kohlmarkt* пътен термометър. След това във фрак отидох в канцеларията на императорския кабинет; Негово Превъзходителство тайния съветник Браун не намерих, ами сърбина Тодор Демелич *de Panyova*, писар в кабинета, който е превел на френски *Droit coutumier* от Богишич, малък, приветлив човек, с когото имах къс разговор. Знаеше за моите приготовления и материали за сръбската история, говорихме върху архивите, паметниците в България, за Източна Румелия, за положението на княза и т.н. Записах се за аудиенция у императора (вследствие на бащиното ми писмо) в понеделник, за да благодаря за приеждането на моите *Bergwerke von Bosnien* в императорската частна библиотека. Оттук отидох в Министерството на външните работи, ала не намерих Калай. Подире у министър Пражак, с него (много приветлив) говорихме за България, изглежда ориентиран, чел е моите

статии в „Augsburger Allg. Zeitung“, радва се, че нашенец в такава млада възраст е стигнал до такава служба, съветва ме да остана тук няколко дни и да се видя с нашите господа; много и с радост одобри моята молба за аудиенция у императора – Негово Величество често разговарял с него (Пражак) върху България; моята аудиенция щяла да бъде *acte d'hommage* [акт на уважение] – аз като австрийски гражданин съм приел служба в чужда държава. После отидох вкъщи, в *Dianabad* и на обяд у *Elis. Brücke* (*quondam Likay*), където сварих колегата Винтер от гимназията и размених с него няколко думи; неговият баща, нашият проф. Винтер (предаваше ни за Демостен в VII кл. и т.н.) се поминал неотдавна, на 6 октомври. Подир пладне си купих галоши, парфюми, консерви, ходих по антиквариатите, поседях малко у Геролд. – *La sera una passeggiata* [вечерта разходка] и вечеря *all'Ancona*.

Днес, в **неделя сутринта**, у мене дойде книжарят Шворел. Преди пладне отидох у *Zhishmann*, разговаряхме по църковното право (иска да го обработи накъсо в 2 дяла) и за други интересни неща. Оттам вкъщи и с фрак – в императорската канцелария, където ми казаха, че ще бъда приет утре в 10 ч. После ходих в параходната компания, у Хелферт (не го намерих), на обяд – изнурен от ходене и хрема. Подир пладне у Хермин. Оттам по *Ringstrasse* – тъпа хора, слънцето свети, весело и живо, дамите с Макартовски шапки. Вечерта из града, купих си сухари и други дреболии. Болят ме краката. Вечеря у Кул. Депутатите се събират.

Чувствам се собствено изморен от много ходене, говорене и от влажния

климат. Втори път трябва да дойда лятно време. Като помисля, че трябва да се връщам в София, обзема ме горчиво чувство; другояче би било на пролет или през лятото, ала сега отивам насреща на нови теглила. Несигурността на цялото ми лично положение – къде е бъдещето – в България или в Австрия? При това този *steeple chase* [надпрепускане], тази вечер пристига баща ми, утре в 10 ч. аудиенция у императора. В 15:30 ч. пак по железницата далеч от тук.

Баща ми пристигна след 9 ч. Вечерта бях с него в гостилницата „При австрийския император“, където е *head quarter* [главната квартира] на чешките депутати. Там видях депутата Янза. После с баща ми имаме вечерен разговор.

На другия ден, в **понеделник на 14 ноември сутринта**, *en grande tenue* [в парадно облекло] с файтон отидох в *Schweitzerhof* на аудиенция. В големия чакален салон, украсен с картини, изобразяващи боеве по сухо и по море, пълен с униформи, около 60–70 души, генерал Йованович като нов губернатор на Далмация, маджари в народни носии, епископ *Angjelić*, малкият Демелич като дежурен, нови полковници от ноемврийското повишение, нови окръжни управители, дами в черни дрехи. Между другите забелязах Кевенхюлер в уланска униформа, заминава като резидент в Белград. Той скоро ме представи на присъстващия също барон *Biegeleben*, новия дипломатически агент в София – от католическо хесенско семейство, набързо преместен там от Лондон, за България нищо не знае, макар че е бил и в Цариград.